

# Toets

## Onderdeel A: kennis van de basisbegrippen (6p)

Je ziet hieronder een aantal zinnen waarin een begrip ontbreekt. Schrijf het ontbrekende begrip op de juiste plaats. Je kunt steeds kiezen uit de begrippen in het zwarte vakje. Elk begrip komt één keer voor.

clitic	incrementeel
corpus	grammatica-vertaalmethode
diachrone grammatica	modaliteit
exocentrisch	priming
fossilisatie	thesaurus
gebonden morfeem	T1

1. Als iemands niveau in een vreemde taal niet meer stijgt, dan is er sprake van fossilisatie.
2. Als we eerst 'blauw' horen, kunnen onze hersenen het woord 'groen' sneller herkennen. Dat komt door priming.
3. Een samenstelling waarvan het hoofd niet de betekenis bepaalt, noemen we exocentrisch.
4. Gebarentalen maken gebruik van een visuele modaliteit.
5. In een diachrone grammatica kunnen we lezen hoe een taal veranderd is.
6. De spraakproductie is incrementeel. Dat wil zeggen dat we al beginnen te spreken, als we nog aan het bedenken zijn hoe een zin precies moet gaan lopen.
7. Een corpus is een verzameling teksten die gebruikt wordt voor het maken van een woordenboek.
8. Een 'affix' wordt ook wel een gebonden morfeem genoemd.
9. Een woord dat klinkt alsof het deel uitmaakt van het woord ervoor of erachter noemen we een clitic.
10. Antoniemen, hyponiemen en hyperoniemen van een woord kun je vinden in een thesaurus.
11. Een vakterm voor 'moedertaal' is T1.
12. Een leraar die veel abstracte uitleg en schriftelijke oefeningen geeft, maakt gebruik van de grammatica-vertaalmethode.

# Toets

## Onderdeel B: wat is taal? (4p)

1. Leg uit wat het verschil is tussen prescriptieve en descriptieve taalregels. (2p)

Prescriptieve regels zijn door mensen gemaakt. Ze moeten bewust aangeleerd worden.  
Descriptieve regels hebben we onbewust verworven.

2. Hoeveel talen worden er momenteel ongeveer gesproken op de wereld? (2p)

± 5000 - 8000 (of: niet te tellen)

## Onderdeel C: hoe werkt het spreken en begrijpen van taal? (6p)

1. Welke regels worden er in de onderstaande zinnen overtreden? (3p)

a. Dat meisje ik zag gisteren op het klassenfeest.

In een stellende hoofdzin voorkomt de persoonsvorm het tweede zinsdeel.

b. Neem me niet kwalijk, meneer, weet jij misschien hoe laat het is?

Het formele "meneer" gaat niet samen met het informele "jij".

c. Mijn oma is altijd kinderloos gebleven.

In het woord "oma" ligt het hebben van kinderen besloten.

2. Noteer bij elke zin welk psychologisch mechanisme ervoor zorgt dat je meteen begrijpt wat er wordt bedoeld. (3p)

a. In een roddelblad staat een foto van Brad Pitt en Angelina Jolie met de tekst: "De sterren gaan uit elkaar".

Context effect

b. Je loopt een collegezaal binnen, waar een man een PowerPoint met foto's van de nachtelijke hemel laat zien. Je hoort hem zeggen: "De sterren gaan uit elkaar."

Context effect

c. Wat vind je lekkerder, bier of ...

priming

# Toets

## Onderdeel D: wat kan er misgaan bij het spreken, verstaan en lezen? (5p)

1. In Engeland zijn veel meer mensen dyslectisch dan in Italië. Welke verklaring geeft Nienke van Atteveldt daarvoor? (2p)

De klank-tekst koppeling is in de Italiaanse spelling veel meer één-op-één dan in de Engelse.

2. Hoe komt het dat veel stotteraars wel moeiteloos een zin kunnen zingen? (3p)

Voor zingen wordt een ander deel van de hersenen gebruikt dan voor spreken.

## Onderdeel E: hoe verwerven kinderen hun moedertalen? (5p)

1. Noem de vier hoofdfasen van kindertaalverwerving en geef bij elke fase aan op welke leeftijd deze ongeveer begint en eindigt. (2p)

1. brabbelfase / voortalige / prelinguale fase (0-1)
2. spraakfase (1-2,5)
3. differentiatiefase (2,5-5)
4. voltooingsfase (5-)

2. Welke verwervingstheorie verklaart de volgende feiten het best? Licht je antwoorden steeds kort toe. (3p)

a. Het Amerikaanse meisje Genie heeft tot haar 13e opgesloten gezeten in een klein kamertje. Haar ouders spraken nooit tegen haar. Toen ze werd ontdekt en mensen tegen haar gingen spreken, ging ze wel woorden herhalen, maar zinnen maakte ze niet. Wel kon ze zinnen nazingen.

Innatisme: na een bepaalde leeftijd is spontane taalverwerving niet meer mogelijk.

b. Jan heeft moeite met de uitspraak van de [r]. De logopediste laat hem heel vaak de [d] herhalen om zijn tong te trainen. Daarna oefent hij wekenlang elke dag met woorden zoals 'koren' en 'kraai'. De opzet werkt, het lukt Jan steeds beter om de [r] uit te spreken.

Behaviorisme: het leer-effect zit in de herhaling.

c. Een jongetje is vaak alleen thuis en kijkt dan naar de televisie. Hij loopt op een bepaald moment een halfjaar achter in z'n taalontwikkeling. De ouders nemen een babysit in dienst, die veel met het jongetje praat. Binnen drie maanden heeft hij z'n achterstand ingelopen.

Interactionisme: sociaal contact is essentieel voor het leerproces.

# Toets

## Onderdeel F: hoe leer je er als puber of volwassene nog taal bij? (5p)

1. Leg uit wat Stephen Krashen bedoelt met de term 'affectief filter'. (1p)

Stress duk het taalverwervingsproces verstoort.

2. Verklaar de volgende fouten zo precies mogelijk met gebruikmaking van de geleerde vaktermen. (4p)

a. De 17-jarige Annemieke uit Lelystad haalt altijd tien voor Engels op school, maar na een ongeluk in Engeland roept ze zenuwachtig tegen een voorbijganger: "Us bus has an accident gehad. There are wounded very much students."

In stresssituaties is bewust aangeleerde kennis niet op tijd via de motor beschikbaar.

b. Een Groningse jongen spreekt het Duitse 'ich' consequent uit met de /X/-klank van het Nederlandse 'wieg'.

Er is sprake van negatieve transfer in de fonologie.

## Onderdeel G: hoe maak je nieuwe woorden? (9p)

1. Benoem elk van de volgende woorden als samenstelling, afleiding, samenstellende afleiding of samenkoppeling. (3p)

a. halvefinalist *samenst. afl.*

d. kopje *afleiding*

b. woordenboek *samenstelling*

e. rundvlees *samenstelling*

c. sta-in-de-weg *samenkoppeling*

f. onderzeeër *samenst. afl.*

Het apje wordt morgen gekroond tot regeringsleider van Artis.

2. Schrijf hieronder alle affixen en augmenten op die voorkomen in de omkaderde zin. Benoem ze zo precies mogelijk (prefix, suffix, circumfix, augment, wel of niet een flexieaffix). (3p)

-je : suffix, geen flexie

-ing; suffix, geen flexie

-t : suffix, flexie

-s : augment

ge-...-d : circumfix, flexie

-er : suffix, geen flexie

3. Benoem elk van de onderstreepte woorden als leenwoord, leensamenstelling, leenvertaling of eenmalige ontlening. (3p)

a. Het was weer zo, ja, noflik in Friesland. *eenm. ontlening*

b. De schrijver had zelfmoord gepleegd. *leenvertaling*

c. Hang je tekening maar aan de muur. *leenwoord*

d. Is dat jouw computer? *leenwoord*

e. Het teamhoofd zat te lezen. *leensamenstelling*

f. Zij is een kettingroker. *leenvertaling*

# Toets

## Onderdeel H: hoe werken woordenboeken? (5p)

1. Wat is een concordantielijst? (1p)

Een lijst met alfabetisch geordede alle woorden uit het corpus.

2. Wat is een lemma? (1p)

Het woord waaraan een woordenboekartikel gewijd is.

3. Hoe heet het grootste woordenboek ter wereld? (1p)

Woordenboek der Nederlandse Taal (WNT)

4. Hoe kun je aan de opmaak van een woordenboek zien of je te maken hebt met polysemie of met homonymie? (2p)

Homonieme woorden zijn duidelijker van elkaar gescheiden dan polyseme.